

”Kävikö tässä nyt vain huono tuuri, kun osui omalle kohdalle”

Queer-muistitietokerronnassa konstruoitu lapsuus

Hemppa Pilvipuro
Kandidaatintutkielma
Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, folkloristiikka
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Toukokuu 2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, folkloristiikka

Hemppa Pilvipuro

”Kävikö tässä nyt vain huono tuuri, kun osui omalle kohdalle” – queer-muistitiekerronnassa konstruoitu lapsuus

Sivumäärät: 30, liitteitä; 2

Lapsuutta määrittää kulttuuristen ihanteiden oppiminen. Tutkielman aiheena on queer-lapsuus. Kiinnostuksena tässä tutkimuksessa on selvittää muistelukerronnassa rakentuvaa queer-lapsuutta siihen liitettyjen merkitysten kautta tuotettuna ja tulkittuna.

Tutkimusongelmana on selvittää aineistossa kerronnallisesti muodostettujen muistojen merkityksiä nykyisyydessä tuotettuina ja tulkittuina itsen konstruointina sekä asemointina suhteessa yhteiskunnallisiin normeihin ja ihmisiin. Tutkimuksen aineisto koostuu kirjoituskeruulla tätä tutkielmaan varten kerätystä kahdeksastatoista vastauksesta, joiden kirjoittajat ovat syntyneet vuosien 1996—2006 välillä eri puolilla Suomea.

Tutkimuksen tarkoituksena on tuottaa tietoa lapsuudesta queer-näkökulmasta. Se, miten lapsuudessa ilmenevät kokemukset ulkopuolisuudesta, normeista sekä yhteisöllisyydestä tuotetaan nykyisyydessä merkityksellisinä. Tutkimus on teoriaohjaava ja kvalitatiivinen.

Muistot queer-lapsuudesta tuotetaan nykyisyydessä. Queer-lapsuus rakentuu kerronnassa refleksiivisesti suhteessa menneen itseen. Muistelukerronnassa myös asemoidutaan suhteessa muihin ihmisiin, yhteisöihin sekä kulttuurisiin ihanteisiin. Muihin ihmisiin suhteessa muistelukerronta rakentuu yhtäältä yhteenkuuluvuuden sekä toisaalta ulkopuolisuuden kautta. Kerronnallista asemoitumista sukupuolta, romanttisuutta ja seksuaalisuutta määrittäviin normatiivisuuksiin tuotetaan oppositiossa itsen asemoitumisen niihin sopimattomana. Muistelukerronnassa tuotetaan lapsuuden kokemuksia muistamisen ja kerronnan prosesseissa sekä tuotetaan niille merkityksiä ja tulkintoja kerronnan nykyhetkessä.

Avainsanat: muistitieto, queer-lapsuus, muistelukerronta

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
1.1	Tutkimuksen aihe	5
1.2	Tutkimuskysymys	5
1.3	Aiempi tutkimus	6
1.4	Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet	7
1.5	Aineisto ja menetelmät	10
1.6	Tutkimusetiikka ja tutkijapositio	11
2	Analyysi	14
2.1	Teemat	14
2.1.1	Yhteenkuuluvuus	15
2.1.2	Ulkopuolisuus	16
2.1.3	Ristiriitaisuus	18
2.1.4	Normatiivisuus	19
2.2	Elämäkerronnallinen itsen konstruktio	22
2.2.1	Mennyt itse	22
2.2.2	Kertova itse	24
3	Yhteenveto	27
	Lähteet	28
	Tutkimusaineisto	28
	Tutkimuskirjallisuus	28
	Liitteet	31
	Liite 1. Kirjoituskeruupyyntö	31

1 Johdanto

Lapsuutta määrittävät vahvasti normatiiviset oletukset sukupuoliesta, romanttisuudesta ja seksuaalisuudesta. Queer-lapsuus ja -nuoruus määrittyvät näiden normien ulkopuolelta ja niihin liittyy olennaisesti kokemukset ulkopuolisuudesta sekä itsensä tukahduttamisesta. Ahtaat mallit tekevät queer-lapsuudesta ja -nuoruudesta erityisen haavoittuvaista aikaa, ne toiseuttavat ja sulkevat queer-lapset ja -nuoret ulos monilta ikäisilleen tavanomaisina pidetyiltä kokemuksilta. Aihetta on tärkeä tutkia kuuluvuuden ja ymmärryksen sekä näiden myötä tasavertaisuuden lisäämiseksi.

1.1 Tutkimuksen aihe

Tutkimuksen aiheena on queer-lapsuus, joka rajautuu muistitietoaineiston perusteella 2000-luvun taitteesta noin 2010-luvun loppuun. Muistot lapsuudesta rajoutuivat koskemaan löyhästi ensimmäisiä lapsuusmuistoja koskien queer-kokemuksia. Kokemukset erityisesti tukahdutetuista menneisyyksistä sekä normatiivisten ihanteiden vaikutuksesta tapahtunut identiteetin repressio venyttivät aineistoon alun perin rajattua lapsuutta koskemaan myös nuoruutta. Käsittelen kuitenkin tutkielmassa lapsuutena aikaa, joka ymmärrettäisiin yleisesti ottaen nuoruutena, sillä muodostin aineiston lapsuuden käsitteen kautta. Aiheen valinta tutkimuskohteeksi oli melko selkeä, sillä minua kiinnostivat sekä queer-lapsuus sekä sen tulkinta erityisesti ensimmäisten siihen liitettyjen muistojen suhteen.

1.2 Tutkimuskysymys

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää lapsuuden queer-muistitietokerronnassa rakentuvia merkityksiä sekä kokemuksellisuutta suhteessa lapsuuden itseän, ihmisiin sekä normatiivisuuksiin. Tavoitteena tutkimuksessa on muistelukerronnan ajallisten jäsentymien kautta tulkita muistamisen sekä kerronnan prosesseissa menneisyydelle rakennettuja merkityksiä.

Tutkimuskysymyksenä on selvittää muistojen rakentumista kerronnassa ajallisesti jäsenyneenä, muistojen rekonstruktioita nykyisyydessä sekä kerronnassa menneisyydelle tuotettuja merkityksiä ja tulkintoja. Tutkimuskysymys jakautuu kahteen osaan:

1. Miten lapsuuden queer-muistelukerronnassa asemoidutaan suhteessa muihin ihmisiin sekä normatiivisuuksiin?
2. Miten käsitystä itsestä jäsennetään kerrontahetkessä tarjottujen tulkintojen sekä menneisyyden kokemusten kautta queer-muistelukerronnassa?

1.3 Aiempi tutkimus

Queer-muistia käsitteleviä tutkimuksia on tehty viime vuosina yhä enemmän niin kansainvälisellä kuin suomalaisella queer-muistitietotutkimuksen kentällä, johon tämä tutkimus paikantuu. Pääasiassa aiemmat tutkimukset käsittelevät queer-historiaa esimerkiksi arkistojen hiljaisuuksien ja vaientamisten kautta. Tuoreemmissa aineistoissa taas HLBTQIA+-yhteisön sekä -aktivistien rooli on korostunut.

Niin tutkimuskohteena kuin tieteenalana queer-muistitietotutkimus sekä muistitietotutkimus yleensä ottaen ovat melko tuoreita. Ensimmäisenä queer-muistitietoa koskevana tutkimuksena Suomessa julkaistiin Essexin yliopistossa väitelleen Jan Löfströmin väitöskirjaan pohjautuen *Sukupuoliero agraarikulttuurissa* vuonna 1999 (Löfström, 1999). Erityisesti väitöskirjoja queer-menneisyyksistä on sittemmin valmistunut runsaasti. Tuula Juvosen väitöskirja *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia* käsittelee suomalaista homoseksuaalisuuden historiaa 1950- ja 1960-luvuilla vaietun menneisyyden näkökulmasta (Juvonen, 2002).

Riikka Taavetin tutkimus ”*Olis siistiä, jos ei tarttis määritellä*” – *Kuriton ja tavallinen sateenkaarinuoruus* osana *Hyvinvoiva sateenkaarinuoruus* -tutkimushanketta valmistui 2015 ja käsittelee sateenkaarinuorten hyvinvointiin liittyviä kysymyksiä laaja-alaisesti ja paikantuu nuorisotutkimuksen kentälle. Tutkimuksen osana järjestettiin keruu sateenkaarinuoruudesta ennen ja nyt. (Taavetti 2015.) Muistitietokeruut ovat olleet olennainen osa saada tietoa eletystä queer-elämästä ja kytkeytyvät läheisesti yhteiskunnallisiin muutoksiin ja saavutuksiin esimerkiksi tasa-arvon suhteen (Taavetti & Savolainen 2022). Esimerkiksi kirjoituskeruu *Uusi hääperinne* järjestettiin samanaikaisesti samaa sukupuolta olevien parisuhteen rekisteröinnin tullessa mahdolliseksi 2002. Keruussa pyydettiin kertomaan parisuhteen virallistamisesta sekä tallentamaan elettyä elämää. (SKS KRA 2002).

Lapsuuden muistelukerrontaa siinä tuotettujen merkitysten ja tulkintojen kautta käsittelee Ulla Savolainen 2015 julkaistussa väitöskirjassaan *Muisteltu ja kirjoitettu evakkomatka*, joka

käsittelee lapsuuden muistamiseen liittyviä erityispiirteitä sekä sen yhtymäkohtia evakkouden näkökulmasta (Savolainen 2015). Riikka Taavetin väitöskirja vuodelta 2018 *Queer Politics of Memory* käsittelee queerin muistamisen politiikkoja sekä kulttuurisen ja henkilökohtaisen muistin yhteenkietoutumia Suomen ja Viron kontekstissa 1990-luvulta (Taavetti 2018).

1.4 Teoreettinen viitekehys ja keskeiset käsitteet

Tutkimuksen teoreettisena viitekehysenä toimii queer-muistitietotutkimus.

Muistelukerronnassa rakennetaan menneisyyttä nykyisyydessä sekä tehdään siitä tulkintoja. Siinä myös asemoidutaan suhteessa menneeseen itseen, kulttuuriin odotuksiin, muihin ihmisiin ja yhteisöihin niin niihin kuuluvana kuin niistä ulkopuolisenakin sekä arvioidaan menneisyyden tapahtumia refleksiivisesti kirjoitushetken kehyksessä. Muistitietotutkimuksen kiinnostuksenkohteena on selvittää muistojen kokemuksellisuutta sekä merkityksiä suhteessa nykyisyyteen, jotka rakentuvat ja joita tulkitaan niiden yhteiskunnallisissa sekä historiallisissa kontekstissaan. (Hynninen 2017, 15.) Muistitietotutkimusta luonnehtii menneisyyden rakentaminen nykyisyydessä, josta käsin muistoille tuotetaan tulkintoja sekä arvioidaan niiden merkitystä (Taavetti & Savolainen 2022, 10–22).

Muistitietotutkimus paikantuu osaksi englanninkielistä oral history -tieteenalaa ja sillä onkin tiiviit kytkökset erityisesti historian tutkimukseen esimerkiksi vaiettujen menneisyyksien sekä arkistojen hiljaisuuksien suhteen. Toisaalta Suomen kontekstissa muistitietotutkimuksella on läheiset kytkökset myös folkloristiikkaan sekä muihin tieteenaloihin, joissa korostuu muistamisen prosessi sen merkityksellisyyden kautta erotuksena oral history -tieteenalalle, joka sananmukaisesti keskittyy historiaan suullisesti rakentuvana. Toisaalta tieteenalan oral history nimitys on hieman harhaanjohtava, eikä se tosiasiaa keskity pelkästään suullisesti välittyvään menneen konstruointiin, vaan myös kerronnallisesti tuotetun menneen muodostamisen tarkasteluun. (Abrams 2016, 8–20.) Sekä kansainvälisesti että suomalaisessa muistitietotutkimuksessa tiedonintressinä on ollut nostaa esiin vaiennettuja ja unohdettuja historioita, kuten naisten, työväenluokan sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöön kuuluvien kokemuksia ja menneisyyksiä vastakertomuksena suurille historian kertomuksille. (Abrams 2016; Taavetti & Savolainen 2022.)

Poikkitieteellisenä tutkimussuuntana queer-muistitietotutkimus yhdistyy osaksi queer-tutkimuksen kenttää. Nykyinen queer-tutkimus pohjaa Teresa de Lauretis'n lesbo- ja homotutkimukselle 1990-luvulla esittämään kritiikkiin ja kyseenalaistaa sukupuolen ja seksuaalisuuden binäärisyyden sekä sen esittämisen historiallisena. Queer-tutkimus tarkastelee normatiivisuuksia sekä staattisia identiteettikategorioita kriittisesti. (McCann & Monaghan 2020.)

Normatiivisuuden käsite on tutkimukseni kannalta oleellinen. Sillä tarkoitetaan ihannetta siitä, kuinka tulisi toimia ja olla olemassa noudattaen tarjottuja kulttuurisia normeja eli sääntöjä. (Tieteen termipankki: Normatiivisuus n.d.) Normatiivisuus ilmenee tämän tutkimuksen kannalta erityisesti ihanteena seksuaalisen ja romanttisen suuntautumisen sekä sukupuolen ja suhdemuotojen noudattavan kulttuurisia ihanteita ja odotuksia, jotka ovat historiallisesti ja sosiaalisesti konstruoituja. Esimerkiksi heterous rakennettuna sukupuolten vastakkaisuutena ja haluna, joka kohdistuu vastakkaiseen sukupuoleen, on normina vakiintunut vasta 1900-luvun taitteessa. (Katz 1998, 76.) Heteronormatiivisuus taas tuottaa pakkoheteroseksuaalisuutta oletuksena synnynnäisestä heteroseksuaalisuudesta piilottaen näin sen ulkopuolelle jäävät tavat elää (Rich 1980, 633).

Heterouden ohella normatiivisuutta tuottaa myös sukupuolen normatiivisuus, joka ilmenee syntymässä määritellyn sukupuolen perusteella tapahtuvasta yhteiskunnallisesta ohjauksesta tiettyihin malleihin ja tapoihin. Sukupuolen normatiivisuus näyttäytyy erityisesti sukupuolen binäärisenä konstruktiona sekä cisnormatiivisuutena. Sukupuoli sosiaalisesti konstruoituna (eng. gender) pohjautuu sukupuolten syntymässä määriteltyjen biologisen sukupuolen (eng. sex) piirteiden perusteella määritellyn sukupuolen perusteella rakennettuun kaksijakoiseen järjestelmään, jonka perusteella sukupuoli on dikotomisesti rakentunut. Binäärinen sukupuolen normatiivisuus pohjaa tähän näkemykseen sosiaalisten sukupuolten kaksijakoisuudesta. Cisnormatiivisuus taas määrittyy heteronormatiivisuuden kanssa yhteneväisesti oletuksena syntymässä määritellyn sukupuolen vastaavan henkilön sukupuolta sekä sen pohjalta tarjottujen mallien ja sääntöjen noudattamisesta. Cissukupuolisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa henkilön sukupuoli vastaa tälle syntymässä määriteltyä sukupuolta. (Seta: Sateenkaarisanasto 2026.) Toisaalta myös cis-trans- sekä hetero-homo-dikotomiat tuottavat tietynlaista normatiivisuutta vastakohtaisuuden pohjalle rakennettuina. Normatiivisuudet tuottavat ulossulkemista ja tukahduttamista sekä pohjaavat biologis-

essentialistiseen käsitykseen sisäsyntyisestä ja muuttumattomasta identiteetistä, joka vastaa henkilön kehon piirteisiin liitettyjä käsityksiä. (Butler 2006, 55.)

Epistemologisena lähtökohtana tässä tutkimuksessa toimii sosiaalinen konstruktionismi, josta käsin sukupuoli ja seksuaalisuus käsitetään sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuneina sidoksissa ajan ja paikan kontekstiin sekä yhteiskunnallisten merkitysten ja kulttuuristen ihanteiden läpeensä ohjaamina. Käsitys sukupuolen, seksuaalisuuden ja romanttisuuden sosiaalisesta konstruktiosta pohjaa Judith Butlerin sukupuolen sosiaalisesti konstruoituna todellisuuteen. (Butler, 2006.) Lisäksi muistelukerronta käsitetään tässä tutkimuksessa niin ikään muistamisen sekä kertomisen prosesseissa konstruoituna ja ilmentävän kulttuurisia odotuksia, ihanteita ja arvoja, joihin suhteessa kerronnassa asemoidutaan.

Käytän käsitettä queer tässä tutkimuksessa kahdella tavalla; yhtäältä itseidentifikaation välineenä sekä toisaalta myös teoreettisena viitekehyksenä. Itseidentifikaation välineenä käsite rajautuu tässä tutkimuksessa kuvaamaan laajasti romanttisen ja seksuaalisen suuntautumisen sekä sukupuolen ja suhdemuotojen moninaisuutta kuvaavana terminä osin synonyymisenä sateenkaarevalle ja HLBTQIA+-ihmiselle. Toisaalta käsite toimii myös totaalisenä kategorisoinnin hylkäämisellä sekä siten poliittisena. (Seta: Sateenkaarisanasto 2026.) Käytin termiä rajaamaan tutkimukseen osallistuvia niin, että suuntasin kirjoituspyynnön itsensä termin queer kautta määritteleville. Queer toimii myös itsessään siis identiteettinä erityisesti kategorisoinnista kieltäytymisenä.

Termi toimii tässä myös teoreettisena viitekehyksenä paikantuneena queer-teoriaan, johon suhteessa sukupuolen ja seksuaalisuuden normatiivisuutta sekä käsitystä vakaista identiteeteistä sekä käsitystä niiden historiallisuudesta tarkastellaan kriittisesti (McCann & Monagan 2020). Emic- ja etic-käsitteet ovat siis osin ristiriidassa toisiinsa nähden, ja niiden käyttö samanaikaisesti pohjautuu Laura Doanin esittämään tapaan nähdä queer yhtäältä olemisena (*queerness as being*) sekä toisaalta metodina (*queerness as a method*) (Doan 2013). Käsitteenä queer on historiallisesti loukkaava ja sitä on käytetty halventavana erityisesti homomiehiä kohtaan. Myöhemmin käsite on aktivistien käyttöönsä ottama ja tehnyt näkyväksi sen kantaman loukkaavuuden. (McCann & Monagan 2020.) Loukkaavuus ei toisaalta välity suomeksi ja siitä johtuen queerin kääntämisestä onkin käyty keskustelua suomalaisen queer-tutkimuksen kentällä jo tieteenalan alkuajoista lähtien. Käännökseksi on

ehdotettu esimerkiksi pervoa, vikuuria, kummaa, vinoa ja outoa, joissa välittyisi termin loukkaavuus sekä sitä kautta niiden tarjoama kumoava voima. Käsitteenä queer on kuitenkin vakiintunut myös suomenkieliseen tutkimukseen, minkä vuoksi sen käyttö on perusteltua. (Rossi & Sudenkaarne 2021.)

Muistelu paikantuu käsitteenä muistitietotutkimuksen kentälle ja kuvaa menneiden tapahtumien ja kokemusten rekonstruktioita sekä tulkintaa nykyisyyden linssin läpi. Kerronta taas vastaavasti paikantuu folkloristiseen kerronnantutkimukseen, jossa tapahtumaa kuvailaan ja tulkitaan kerronnan prosessissa. (Hynninen 2017, 29.) Muistelukerronta taas liittyy folkloristiikan piirissä tapahtuneeseen paradigman muutokseen, kun menneisyyden kuvailu ja muistaminen alettiin käsittää kerronnallisuuden kautta. Sekä kerronta että muistaminen ovat tapahtumien tulkinnallista kuvausta nykyhetkessä. (Ukkonen 2000, 38 & Hynninen 2017, 24–29 & Savolainen 2015, 52–68.)

Tutkimuksen aiheen rajauksen kannalta keskeinen käsite lapsuus määrittyy aineiston kautta löyhästi kuvaamaan ajanjaksoa ennen täysi-ikäisyyttä ja käsittää siten myös nuoruuden. Valitsin olla käyttämättä lapsuuden rinnalla nuoruuden käsitettä, sillä aineistonkeruu tapahtui lapsuuden käsitteen avulla. Lisäksi queer-lapsuus määrittyy myös lapsuuden jälkeiseen aikaan kulttuuristen mallien vaikutuksesta lapsuuden kokemusten venymisenä myöhempään elämään ja käyttämällä käsitettä lapsuus korostuu tämä queer-lapsuutta määrittävä piirre.

1.5 Aineisto ja menetelmät

Olen toteuttanut aineistonkeruun tätä tutkielmaa varten verkossa keräämällä muistelukirjoituksia aiheella lapsuuden queer-muistelu. Hyödynsin keruussa Webropol-kyselypohjaa, jonka kautta vastaaminen tapahtui anonymisti. Muistelukirjoituksia kertyi yhteensä kahdeksantoista ja niiden pituus vaihtelee neljästä lauseesta hieman alle kolmeensataan sanaan, joka vastaa noin puolta sivua tekstiä. Yhteensä aineistoa on kuuden sivun verran.

Taustatietoina kysyin vastaajien syntymävuotta sekä paikkakuntaa tai paikkakuntia, joita kirjoitus koskee selvittääkseni vastaajien jakaantumista niin maantieteellisesti kuin ajallisestikin. Vastaajat ovat syntyneet vuosien 1996–2006 välillä ja ovat eri puolilta Suomea. Kysyin myös mahdollista tarkempaa tai tarkempia termejä kuin queer, joilla vastaaja

märittelee itsensä. Paikkakunnan ja termien kertomisen jätin vaihtoehtoiseksi. Lisäksi muodostin kysymyksen identiteettejä kuvaavista termeistä niin, että vastaaja pystyi halutessaan vastaamaan siihen myös, ettei sellaisia sanoja ole, sillä queer itsessään sisältää määrittelyn sekä toimii osin myös sukupuolta ja seksuaalisuutta määrittävien kategorioiden hylkäämistä kuvaavana identiteettinä (Seta: Sateenkaarisanasto 2026).

Vastaajista kolme oli jättänyt vastaamatta kyseiseen kysymykseen kokonaan ja yksi on vastannut, ettei tarkempaa sanaa välttämättä ole. Kysymykseen vastaamatta jättäneistä kahden muistelukirjoituksessa käy ilmi jokin muu termi kuin queer, mutta ne on ilmaistu pikemmin kontekstina kirjoitukselle. Samoin myös kysymykseen vastanneiden kirjoituksista käy ilmi termejä, joita he eivät ole kirjoittaneet aiempaan vastauskenttään. Osa kysymykseen identiteettiä kuvaavista termeistä oli myös määrittelyt itsensä useamman termin kautta, joita oli yhden vastaajan kohdalla enintään neljä.

Päädyin jättämään kysymättä erikseen vastaajilta sukupuolta, koska erityisesti sukupuolivähemmistöjen kohdalla se oli saattanut vaikuttaa heidän haluunsa vastata ja näin vaikuttaa aineiston laatuun (Saloheimo 2026). Toisaalta tässä yhteydessä termi queer kattaa myös sukupuolen moninaisuuden ja avoin kysymys identiteetin tarkemmasta määrittelystä piti sisällään kysymyksen sukupuolen tarkemmasta määrittelystä, mihin osa vastaajista myös kertoi sukupuoltaan tai sukupuolettomuuttaan määrittäviä termejä.

Tutkimus on teoriaohjaava ja aineiston analyysi rakentuu sieltä nousevien teemojen pohjalta, joiden kautta pyrin analysoimaan muistelukerronnassa rakentuvia merkityksiä. Analyysina tässä tutkimuksessa käytän kerronnananalyysia, joka keskittyy tarkastelemaan nykyisyydessä rakennettuja menneisyyksiä ja tulkintoja sekä niille tuotettuja merkityksiä. Analyysi etenee teemoittamisen kautta kohti ajallisesti muodostuvan kerronnan analyysia. Kerronnassa konstruoitu menneisyys on nykyhetkessä tuotettua sekä tulkittua ja aikatasoja analysoimalla muistojen merkitystä nykyhetkessä voidaan selvittää (Hynninen 2017, 24.)

1.6 Tutkimusetiikka ja tutkijapositio

Hyvän tieteellisen käytännön mukaisesti pyrin noudattamaan tutkimuseettisiä lähtökohtia sekä arvioimaan niin mahdollisen haitan vastaajille kuin oman tutkijapositioni vaikutuksen esimerkiksi aineiston analyysiin sekä mahdollisuuksien mukaan vähentämään näitä

tutkimuseettisiä ongelmakohtia. Ensinnäkin tutkimuksen aihe on arkaluontoinen, minkä vuoksi keräsin kirjoituspyyntöön vastanneilta vain olennaisimmat henkilötiedot sekä toteutin keruun verkkopohjaista kyselyä hyödyntäen taatakseni kirjoittajille anonymiteetin.

Kirjoituspyynnön alkuun kerroin vastaajille tutkimuksen tarkoituksesta, tavoitteista sekä heidän oikeuksistaan (Liite 1). Lisäksi liitin keruupyynnön oheen tietosuojapyynnön, jossa tutkimuksen tavoitteista sekä aineiston säilyttämisestä kerrotaan tarkemmin.

Määrittelin kirjoituskeruupyynnön alkuun myös tutkimuksen kohderyhmän ja termin queer niin kuin se tässä tutkimuksessa käsitetään. Kohderyhmäksi rajasin siis queer-ihmiset heidän itsemäärittelyoikeuttaan itsensä nimeämisestä kunnioittaen niin, että vastaamalla kirjoittaja määrittelee itsensä termin kautta. Erityisesti käsitteen loukkaavuuden vuoksi oli erittäin olennaista kunnioittaa vastaajien itsemäärittelyoikeutta määrittellä itsensä termin kautta. (Juvonen 2020.) Kirjoituspohjan alkuun kerroin myös aineistonkeruun toteutettavan vain tätä tutkimusta varten, jonka valmistuttua aineistot tullaan tuhoamaan tietoturvallisesti sekä aineistonkäsittelyn tapahtuvan luottamuksellisesti niin, ettei aineisto ole minun lisäkseni kenenkään muun saatavilla.

Aineistoon viittaamiseen käytän vastaajille satunnaisjärjestyksessä annettuja kirjaimia A-R sekä häivytän mahdolliset tunnistetiedot, joita lainauksissa ilmenee. Arkaluontoisia tietoja käsitellessä tulee vastaajien suostumus heidän kirjoitustensa käyttöön vahvistaa erikseen (tenk.fi, 2023), minkä toteutin kirjoituskeruupohjassa pakollisena kysymyksenä, jota ilman kirjoitusta ei voinut lähettää.

Tutkijapositioni aiheeseen on läheinen ja jo aiheen mahdollisuus tutkimuskohteeksi nousi henkilökohtaisesta lapsuusmuistostani. Sisäpiiriläisenä queer-ihmisenä samaistuminen saattaa vaikeuttaa aineiston analysointia objektiivisesti (Koskinen-Koivisto 2017, 38). Kuitenkin analyysi, erityisesti laadullinen, tapahtuu tutkijan positiosta käsin, eikä sen vaikutusta voi täysin poistaa. Pyrin kuitenkin mahdollisuuksien mukaan vähentämään oman positioni vaikutusta sekä huomioimaan sen tutkimuksen jokaisessa vaiheessa. Toisaalta aiheen läheisyys osittain voi helpottaa aineiston tulkintaa ja avata sellaisia kokemuksia, joita aiheeseen ulkopuoliselle ei välttämättä avautuisi. Toisaalta oma kokemukseni vähemmistöön kuulumisesta sekä sitä määrittävästä identiteetistä saattavat kuitenkin ohjata tulkintaani kirjoittajien kokemuksista erityisesti, jos oletan oman kokemukseni olevan yleistettävissä.

Lisäksi aiheen läheisyys vaikuttaa olennaisesti aineistossa esiin nousseiden samastumispintojen kautta, mikä myös osaltaan luonnollisesti ohjaa tulkintaani.

2 Analyysi

Tutkimuksen analyysi etenee kahdessa osassa, ensin sisällönanalyttisen teemoittamisen kautta tarkastelemaan kerronnan rakentumista itsestä. Teemoittamisen avulla aineistosta luodaan hallittavampi kokonaisuus (Tuomi & Sarajärvi 2018, 144) ja käytän sitä työkaluna, jonka kautta analyysi etenee kohti kerronallisuuden analyysia. Teemat liittyvät asemoitumiseen yhteiskunnallisiin normeihin ja ihmisiin, kun taas muistelukerronnassa analyysin kohteena on itsen rakentuminen ajallisesti menneisyyden merkittävien kokemusten ja oivallusten kautta sekä kerrontahetkessä tarjottuina tulkintoina. Muistelukerronnan erityispiirteenä yleisesti ottaen pidetään retrospektiivisyyttä eli menneeseen suuntaavaa katsetta, jota tarkastelemalla voidaan eritellä muistojen merkityksellisyyttä nykyhetkessä. (Savolainen 2015, 103–139.) Toisaalta kertomalla itsestä tehdään myös tulkintoja, esitetään arvioita ja näkemyksiä muista ihmisistä, yhteiskunnasta sekä kulttuurisista normeista asemoituen suhteessa niihin (Kanniainen 2001, 49 & Hynninen 2017, 260), mitä tulen käsittelemään seuraavassa luvussa tarkemmin teemojen kautta.

2.1 Teemat

Aineistosta esiin nousseina teemoina olen valinnut läheisempään tarkasteluun neljä, jotka toistuivat useissa vastauksissa ja ovat osin päällekkäisiä toistensa kanssa. Teemojen kautta muistelukerronnassa tuotetaan queer-lapsuutta asemoiden mennyttä itseä suhteessa ihmisiin ja yhteiskuntaan. Ensimmäisenä teemana on yhteenkuuluvuus, joka rakentuu suhteessa queer-ihmisiin, ihastuksiin sekä kokemuksiin hyväksytyksi tulemisesta. Toisena toistuvana teemana aineistossa esiintyi ulkopuolisuus, joka jäsentyy muistelukerronnassa suhteessa muihin ihmisiin sekä sukupuolta, romanttisuutta ja seksuaalisuutta määrittäviin normeihin sekä niiden vuoksi tapahtuvaan ulossulkemiseen sekä toisaalta myös itsensä tukahduttamiseen ja sen tuottamaan ristiriitaan. Ristiriitaisuuden teema taas ilmenee erityisesti itsen suhteena kulttuuriin ihanteisiin sopimattomana sekä toisaalta haluna kuulua osaksi ja tämän myötä tapahtuvana itsen peittämisenä näin yhdistäen edellä mainitut yhteenkuuluvuuden sekä ulkopuolisuuden teemat normatiivisuuteen. Normatiivisuus esiintyy aineistossa eksplisiittisesti sitä kohtaan esitettyinä kritiikkinä sekä ahtaiden mallien kuvailuna ja kerrontana normien vaikutuksesta erityisesti sen ulkopuolisten kokemusten repressiosta.

2.1.1 Yhteenkuuluvuus

Yhteenkuuluvuus ilmenee aineistossa erityisesti suhteessa muihin queer-ihmisiin. Tunne rakentuu suhteessa sarjoihin, ensi-ihastumisiin, kavereihin ja perheeseen. Kuuluvuutta muihin queer-ihmisiin ilmennetään muistelukerronnassa yhteenkuuluvuuden tunteen, yhteisöllisyyden ja hyväksynnän kautta. Yhteenkuuluvuutta määrittää osaltaan aika, jolloin ei vielä ollut sanoja määritellä kokemustaan. Seuraavassa aineistolainauksessa kuvautuu lapsena katsotun sarjan luoma yhteenkuuluvuuden tunne, jolle ei vielä ollut tarjolla sanoja käsittää.

Katsoin paljon Glee:tä nuorempana. Tutustuin sarjaan ehkä 10-vuotiaana kun näin yksittäisiä jaksoja telkkarista ja pyysin vanhempiani hankkimaan kaikki sarjan kaudet dvd:lle, jotta voisin katsoa niitä milloin vain. Rakastun sarjaan, sillä se loi yhteenkuuluvuuden ja hyväksynnän tunnetta, vaikken vielä tuolloin ymmärtänyt miksi.

(”I”)

Sarjan tarjoama representaation luoma hyväksytyksi tuleminen kuvautuu kertojalle merkittävänä. Myös seuraavassa lainauksessa yhteenkuuluvuus rakentuu aikana ennen oman queeriyden ymmärtämistä.

Muistan kysyneeni useampaan otteeseen omalta äidiltäni, mitä hän ajattelee homoista. Muistan isäni olleen aina todella hyväksyvä ja queer-ihmisten oikeuksia puolustava, jonka takia en kokenut tarvetta kysyä samaa kysymystä häneltä. Isäni lempeä puhe liittyen queer-ihmisiin sai minut aina hyvin onnelliseksi, vaikka en vielä tiennyt itse olevani queer.

(”H”)

Kertoja asemoi menneen itsensä queerinä ymmärretyksi tulemisen sekä muiden queer-ihmisten kautta. Myös seuraavassa lainauksessa menneisyys rakentuu hyväksytyksi tulemisen kautta;

Päiväkodissa kaksi muuta lasta väittelivät: ”Kyllä tyttö ja tyttö tai poika ja poika voi rakastaa toisiaan ja mennä ja mennä yhdessä naimisiin!” ”Eipäs voi” ”Kyllä voi, mun [vanhempi tms lapsen tuntema aikuinen] on sanonu niin!” Tämä jäi mieleen, vaikken muista keskustelun kontekstia ja taisin vain kuulla sivusta. Muistoon liittyy positiivinen fiilis siitä, että myös muutkin kuin heterosuhteet ovat mahdollisia!

(”A”)

Seuraavassa aineistolainauksessa vastaaja muodostaa hyväksynnän luomaa yhteisyyttä osaksi queer-yhteisöä, ennen kokemuksensa ymmärtämistä. Kerronta lähtee kuvailuna kiinnostuksesta ikätovereihinsa, jonka luonteen on ymmärtänyt vasta myöhemmin.

Kiinnostuksen kuvailulla ikätovereihin, joiden myöhemmin saa tietää olevan myös queer, luodaan yhteenkuuluvuutta. ”Tietenkään en tuossa vaiheessa ymmärtänyt, että en oikeasti pitänyt heistä romanttisella tavalla, vaan halusin olla heidän kanssaan kavereita. (Myöhemmin elämässä sain tietää, että jokainen näistä pojista oli myös queer.)” (”R”) Kertoja asettaa liittää itsensä osaksi muita queer-ihmisiä ja näin tuottaa vastakertomusta normatiivisuuden määrittämisestä lapsuudesta.

Myös seuraavassa lainauksessa kuvautuu kavereiden merkittävyys oman itsen löytymisen kannalta; ”Vasta yläasteella kun kavereihini tulivat ensimmäisiä toisia queer ihmisiä niin heidän kautta tajusin olevani itse homoseksuaali ja ymmärtämään näitä asioita” (”N”) Kaverit, joiden kautta ymmärrys itsestä on myös rakentunut luovat kerronnassa yhteenkuuluvuutta. Queeriyys ilmenee näin osana kavereita, joiden kautta oivallus itsestä ja omasta seksuaalisuudesta on rakentunut.

Seuraavassa lainauksessa taas yhteenkuuluvuus ilmenee ensi-ihastuksen kautta, jossa merkittävyys rakentuu yhteisenä itsen etsimisenä. ”9-11 vuotiaana kun ihastuin parhaaseen ystävääni joista kummatkin olimme syntyneet tytöiksi. Me kummatkin tutkimme omaa sukupuoltamme ja seksuaalisuutta roolipelejen kautta tuossa iässä joissa molemmat roolipelasimme pääsääntöisesti tekstaten ja puhuen poika hahmoilla.” (”C”) Oman identiteetin rakennus peilautuu ihastuksena ystävään, joka ilmentää kerronnassa kuuluvuutta.

Yhteenkuuluvuus rakentuu kerronnassa suhteessa queer-ihmisiin ja sillä asemoidaan mennyt itse myös osaksi yhteisöä osin ennen käsityksen itsestä queerinä muodostumista näin asettuen oppositiossa normatiivisiin oletuksiin.

2.1.2 Ulkopuolisuus

Yhteenkuuluvuus rakentuu aineistossa suhteessa ulkopuolisuuteen dikotomisten sukupuolta, seksuaalisuutta ja romanttisuutta määrittäviin ihanteisiin sekä näiden luomiin normatiivisuuksiin. Seuraavassa aineistolainauksessa vastaaja muodostaa kasvuympäristönsä vaikutusta itsensä kokemiseen ulkopuolisena kuvailtuaan tapahtumaa, jossa on kohdannut homofobiaa kotonaan. ”Kasvoin lapsuuteni kodissa, missä vähemmistöihin kohdistuva vihapuhe oli yleistä ja hyväksyttyä.” (”G”) Kasvuympäristön kuvailu muodostaa muistelukerronnalle ulkopuolisuuden raamit, joihin suhteessa kerrontaa muodostetaan normatiivisuuksien ulkopuolelta sekä itsen tukahduttamisen kautta.

Seuraavassa lainauksessa taas ulkopuolisuus ilmenee kavereiden keskuudessa kiinnostuksen puutteena kavereiden kanssa samoihin asioihin. ”Poikapuolisten kavereiden kanssa katsoimme Nicki Minaj artistin Pound the alarm musiikkivideota [...] Muut olivat selvästi kiinnostuneita kurveista, vähistä vaatteista ja rinnoista kun itse taas keskityin musiikkiin ja väreihin.” (”N”) Joukkoon kuulumattomuus ilmenee erilaisena kiinnostuksenkohteena, jota määrittävät vahvasti muiden sopiminen normiin sekä itsen siitä vastakkaisena.

Seuraavassa lainauksessa taas menneisyyden ulkopuolisuutta rakennetaan nykyisyyden tulkinnan kautta; ”Joukkoon kuulumattomuuden tunne on ollut vahva jo melko pienenä, vaikken ole tunteen syntyperää osannut ymmärtää vielä silloin.” (”B”) Kertoja hahmottaa nykyisyydestä ymmärrystään, jolle ei ole ollut tilaa menneisyydessä. Sopimattomuus annettuihin malleihin ja sen tuottamaa ulkopuolisuutta käsittää myös seuraava vastaus; ”Vaikka ei ollut sanoja kuvaamaan identiteettiäni eikä siitä hirveästi ymmärrystäkkään, tuntui minusta jo tosi pienenä siltä, että ns. ”larppaan heteroa”.” (”E”) Ulkopuolisuutta rakennetaan sisäisen tunteen kuvailuna omasta sopimattomuudesta.

Itsensä ja ulkopuolisuuden tunteensa peittäminen toistuu kerronnassa; ”Kerran ala-asteella olin ihan tosi ihastunu mun silloseen parhaaseen parhaaseen kaveriin, joka näytti, ku joku poika oli kehunu sen kuvaa facebookissa ja muistan, miten olin niin kateellinen siitä, mut en uskaltanu näyttää sitä.” (”J”) Kertoja rakentaa ulkopuolisuuttaan suhteessa ihastukseensa ja tämän kuvasta tykänneeseen poikaan. Ihastuksen peittämisen kuvailulla rakennetaan omaa ulkopuolisuutta suhteessa heteronormatiivisuuden ihanteeseen. ”En hävennyt näitä ihastuksia, mutta muistan salailleeni/jättäneeni tahallaan kertomatta näistä tapauksista.” (”L”) Ulkoa päin tarjottujen ihanteiden vaikutuksesta kerronnassa tuotetaan omaa ulkopuolisuuden kokemusta, joka ilmenee tunteidensa salaamisena.

Normatiivisuuteen liittyvä muistelukerronnassa olennaisesti ulkopuolisuuden kokemus, joka muodostuu seuraavassa aineistolainauksessa koulussa kohdatun vihapuheen kautta. Vastaaja muodostaa kerronnassaan ahtaiden seksuaalisuutta määrittävien käsitysten aiheuttamaa itsensä piilottamista. ”Assosioin ensimmäiset selkeät queer-muistot juuri koulun alkuun, koska kouluympäristössä oppi nopeasti, mikä on muista outoa tai väärin. Lesbot ja homot olivat kuulemma ”ällöttäviä”, joten työnsin syrjään tyttöihin kohdistuvat tunteet ja olin niistä hiljaa.” (”E”) Muistelukerronnassa ulkopuolisuus normatiivisiin ihanteisiin rakentuu itsensä, tunteidensa ja kokemustensa salaamisena sekä itsen sopimattomuutena annettuihin malleihin. Seuraavassa lainauksessa ulkopuolisuutta rakennetaan suhteessa kasvuympäristöön.

”Homouden opin olevan väärin jo pienenä, sillä perheeni on uskonnollinen. Ala-asteella aloin mm. nähdä unia joissa ymmärsin olevani ihastunut tyttöihin.” (”B”) Kuvailusta siirryttäessä kohti henkilökohtaista kerrontaa, jossa ilmentää sopimattomuuttaan ahtaaseen ympäristöönsä, kertoja tuottaa tämän aiheuttamaa ristiriitaa ja ulkopuolisuutta.

2.1.3 Ristiriitaisuus

Aineistosta nousseena teemana ristiriitaisuus ilmenee monella tavalla. Yhtäältä joukkoon kuulumattomuuden tunne sekä toisaalta halu kuulua joukkoon nousivat esiin usean vastaajan kohdalla luovat ristiriitaisuutta. Ristiriitaisuus näyttäytyy aineistossa myös normatiivisten ihanteiden ahtautena sekä oletuksena normeihin sopimisesta, joihin suhteessa oma kokemus jäsentyy ulkopuolisena. Eksplisiittisesti ympäristön tuottamaa ristiriitaa kuvaa seuraava lainaus; ”Transmiehenä lapsuuteni oli hyvin tyttölokeroitu, mikä aiheutti ristiriitaa itseni kanssa, pystymättä käsittelemään tunnetta.” (”B”) Ristiriita kuvautuu sisäisenä ympäristön tuottamasta paineesta johtuvana. Kokemus itsensä kuulumattomuudesta rakentuu kerronnassa ristiriitaisena suhteessa kulttuurisiin ihanteisiin.

Myös seuraavassa lainauksessa kertoja ilmentää yhteiskunnan ihanteiden aiheuttamaa ristiriitaa sisäisenä konfliktina. ”Olin noin kahdeksanvuotiaana itseltäni salaa ihastunut parhaaseen samaa sukupuolta olevaan ystäväni. Tämän tajuttuani kauhistuin ja kielsin asian olemassaolon, mikä aiheutti minulle paljon stressiä ja ristiriitaa.” (”L”) Ristiriidan vaikutusta omien tunteiden ja ympäristön sallimattomuuden välillä ilmennetään kerronnassa kokemusten ja tunteiden tukahduttamisen kautta.

Samaan sukupuoleen kohdistuvat tunteet on voitu peittää tai tukahduttaa niin itseltä kuin muiltakin; ”[...] vaikka jo lapsena fantasioin naisista. En kuitenkaa ikinä uskaltanu haaveilla tosissaan vaan valitsin jonku pojan johon ”ihastuin”. Oikeesti nää pojat oli sellasii, joitten tiesin tykkäävän musta. Olin monesti ihastunu mun parhaisiin kavereihin, jotka oli tyttöjä.” (”J”) Haaveilu tytöistä ja normien vaikutuksesta tapahtuva ihastuksen kohteeksi pojan valitseminen tuottaa kerronnassa ristiriidan itsen sopimattomuudesta yhteiskunnallisiin odotuksiin.

Normatiiviset ihanteet luovat ristiriitaisuutta joukkoon kuulumattomuutena sekä itsensä tukahduttamisena pyrkiessään kuulua joukkoon. Seuraavassa lainauksessa vastaaja rakentaa normien vaikutuksesta tapahtunutta itsensä salaamista. ”Ala-asteella jokaisella kaverillani oli

luokalta joku ihastus ja halusin kuulua joukkoon, joten valitsin luokaltani jonkun pojan kehen ihastua.” (”R”) Kerronnassa itsensä tukahduttaminen niin muilta kuin itseltäänkin toistuu; ”Ihastuin tosi harvoin ja olen ensimmäisen kerran valehdellut ihastumisesta 8-vuotiaana, koska koulussa muiden tyttöjen mielestä oli outoa, etten osannut nimetä poikaa, josta tykkäisin.” (”E”) Muille valehtelu omasta ulkopuolisuudesta ja tämän tuottama ristiriita muodostaa aineistossa kokonaisuuden, jossa kulttuuriset ihanteet rakentuvat hegemonisina ja yhteiskunnan silmissä tavoiteltavina.

Sosiaalinen painostus ilmentää seuraavassa katkelmassa ristiriitaisuutta suhteessa itsen; ”Ala-asteikäisenä autoin kaveriani tytön kanssa kenestä hän oli kiinnostunut ja tämän tytön paraskaveria muut yrittivät saada minulle vaikken tuntenut yhtään mitään häntä kohtaan, mutta menin vain muiden mukana ja näyttelin rooliani.” (”N”) Ulkopuolelta tuleva oletus ja painostus normeihin sopivuudesta muodostaa myös seuraavassa lainauksessa syyn ristiriitaisuudelle, jota ilmennetään kerronnassa niin ikään eksplisiittisesti.

Ensimmäinen muistoni oli 3–4 vuotiaana kun ”halusin” olla poika. Kasvoin suhteellisen sukupuoli neutraalissa ympäristössä mutta synnyin kuitenkin tyttöoletetuksi. Aloin tuon ikäisenä nimittämään itseäni pojaksi koska se tuntui luontevalta. Kun minua korjattiin tytöksi muistan sen olleen lannistavaa ja tuottaneen ensimmäisiä tuntemuksia sukupuoli ristiriidasta.

(”C”)

2.1.4 Normatiivisuus

Normatiivisuus kuvautuu aineistossa ulkopuolelta tulevina oletuksina, ohjaamisina ja ihanteina, joihin suhteessa kerrontaa itsestä rakennetaan. Toisaalta normeja kohtaan esitetään myös eksplisiittisesti kritiikkiä, niiden toiseuttavuuden sekä hegemonisuuden vuoksi. Hegemonista käsitystä sukupuolesta, seksuaalisuudesta ja romanttisuudesta rakennetaan erityisesti asemoituen niihin oppositiossa.

Esimerkiksi seuraavassa katkelmassa kertoja muodostaa normatiivisuuksien luomaa painetta itsensä tukahduttamiselle. ”Ensimmäisenä muistona ihastuin silloisen ”poikaystäväni” siskoon 2lk. Heteronormatiivisen maailman ympäröidessä sukupuolen ja seksuaalisuuden moninaisuudelle hihiteltiin pilkkaamalla. En eikä ympärillä olevat ihmiset uskaltaneet tuoda itseään julki, pelotti jos itse joutuu pilkan kohteeksi.” (”Q”) Normatiivisia ihanteita kuvaillaan

ja ne liitetään niiden tuottamaan sosiaaliseen paineeseen tukahduttaa itsestään niihin sopimattomat puolet.

Näkemyseroa suhteessa normeihin esitetään erityisesti repliikkeinä kulttuurisista ihanteista, millä korostetaan omaa näkemyseroa suhteessa normatiivisiin ihanteisiin ja näiden olevan ulkopuolelta tulevia käsityksiä. Esimerkiksi seuraavassa lainauksessa vastaaja hahmottaa kulttuurista käsitystä siitä, ettei saman sukupuolta olevan kanssa pussailua nähdä merkittävänä kuvailtuaan henkilökohtaista kokemustaan.

Kun 12 vuotiaana sain ensimmäiset harjoitusrintaliivit, suostuttelin silloisen parhaan kaverini (samaa sukupuolta kuin minä) laittamaan ne päälleen ja pussailemaan kanssani. Sanoin hänelle, että se on hyvää harjoitusta sitten, kun päästää pussailemaan poikien kanssa. Hän suostui, mutta ei oikein ollut varma tilanteesta. Minusta se oli kivaa, vaikkei tyttöjen kanssa pussailua lasketukaan oikeaksi ekaksi pusuksi.

(”I”)

Normatiivisuuksien luomassa paineessa yhteinen kokemus normien ulkopuolisesta seksuaalisuudesta rakentuu seuraavassa lainauksessa tukahduttamisen sopimuksena; ”Samaa sukupuolta olevan kaverin kanssa pussaaminen alakouluikäisenä. Tämä tapahtui kokeilemisen halusta ja kielsimme tapahtuneen jälkeinpäin ja uskottelimme toisillemme nähneemme vain unta samasta aiheesta.” (”L”) Kertoja muodostaa muistolleen seksuaalisuutta määrittävien normien kehyksessä tapahtunutta itsen tukahduttamista yhteisenä kokemuksena.

Myös seuraava aineistokatkelmassa kertoja muodostaa kulttuuristen seksuaalisuutta määrittävien normien vaikutusta siihen, ettei sen ulkopuolista kokemusta nähdä merkittävänä ”Kavereiden kesken myöhemmin peruskoulussa kertonut ihastuksista toisiaan kohtaan, aiemmin mm. pussailun olleen vain ”normi ystävien keskuudessa”. ” (”Q”) Vastaaja korostaa repliikillä yhteiskunnan normatiivisuuksien vaikutuksesta vähättelevää suhtautumista normien ulkopuolisiin kokemuksiin tuottaen näin korostetusti omaa näkemystään siihen oppositiossa.

Seksuaalisuutta, romanttisuutta ja sukupuolta määrittävien normien ulkopuolella tapahtuneita kokemuksia on peitetty muilta. Seuraavassa katkelmassa kerronta muodostuu leikin kautta tapahtuneen seksuaalisuuden heräämisen ympärille. Normatiivinen seksuaalisuus tuottaa kertomukselle kehykset, joiden ulkopuolelta kerronta rakentuu.

Minun roolini saattoi olla esim. kotis-leikissä perheen isovelji. Yleensä roolini oli kuitenkin poikaystävä, jolloin leikissä makasimme sängyssä vierekkäin ja myös pussailimme. Kaikki tämä tapahtui salaa. Emme leikkineet tällaisia leikkejä kenenkään muun kanssa, ainoastaan kahdestaan. Emme myöskään ikinä keskenämme puhuneet

millään lailla queeriudesta. Usein illalla sängyssä maatessa mietin parasta ystävääni ja haaveilin hänen vieressään nukkumisesta. Mietin myös että miten ihmeessä minä muka voisin olla homo, kun eihän heitä ole kuin ihan tosi pieni osa ihmisistä. Että kävikö tässä nyt vain huono tuuri kun osui omalle kohdalle.

(”O”)

Menneen tapahtuman kuvailu siirtyy oman sisäisen maailman kuvailuun, jota kertoja tuottaa henkilökohtaisen kerronnan avulla. Normatiivisuuteen asettumista siihen vastassa myös korostaa repliikinomainen kulttuurinen käsitys homojen muodostavan vain pienen osan ihmisistä, minkä vaikutuksessa sisäinen ristiriita rakentuu. Seuraavassa lainauksessa ahtaiden normien vaikutus kuvautuu tietämättömyytenä mahdollisuudesta niiden ulkopuolisuuteen, mikä rakentuu suhteessa itseen ja selityksen hakemiseen itsensä kokemuksille.

En ollut antanut koko asialle oikeastaan mitään ajatusta siihen asti, koska lähipiirini ja -perheeni ei ottanut puheeksi ihastumista tai rakkautta sen vertaa että olisi tullut ilmi missä määrin muut kokevat tai eivät koe sitä. Aseksuaalisuus on helposti hyvin passiivinen identiteetti eikä tule ilmi ilman muuta mihin verrata.

(”D”)

Itsen sopimattomuus vertautuu kasvuympäristön ihmisiin. Seuraavassa lainauksessa normatiivisuuden luoma paine kuvautuu menneisyyden tarpeena selittää normeihin sopimattomuuttaan; ”Puheääni oli minulle todella viehättävää, enkä osannut koskaan oikein perustella, miksen ihastunut juuri ollenkaan ikäisiini poikiin vaan aina fiktiivisiin hahmoihin” (”M”) Tarve perustella normatiivista halua kuvaa kerronnassa sosiaalista painetta vaatimuksesta noudattaa yhteiskunnallisia normeja. Seuraavassa lainauksessa kertoja muodostaa seksuaalisuutta määrittävien normien vaikutusta kouluympäristössä kaverinsa tarpeena puolustaa lesbosiskoaan;

lapsena ensimmäinen kerta kun sanat ”lesbo” tai ”homo” tulivat esiin itselleni, oli kun ystäväni ala-asteella toisella luokalla kertoi että hänen isosiskonsa on lesbo. tuolloin muistan vain ajatelleeni että oho, en tiennytkään että näinkin voi olla. mutta se ei ollut itselleni mitenkään huono tai outo asia, sillä olin lapsena epäkiinnostunut romanssiin muutenkin. muistan myös ihmetelleeni hiukan kun ystäväni kertoi tästä asiasta parille muulle luokkalaiselle samaan aikaan ja hän vaikutti hyvin puolustavalta ja käytti lauseita kuin ”se on täysin normaalia ja ei siinä ole oikeasti mitään outoa”.

(”F”)

Ensimmäistä kokemusta seksuaalisuuden moninaisuudesta määrittää kertojalle törmäys ahtaisiin normatiivisiin käsityksiin, joita luokkatoverit ilmentävät. Seuraavassa lainauksessa normatiivisuutta ilmentää kertojan äidin osalta tuleva repliikki, jonka kautta ilmennetään

ahtaita kulttuurisia malleja; ”Olin silti leikkiessäni kovaan ääneen todennut, että nukkeni soittaa tyttöystävälleen. Äitini oli kuullut toteamiseni kauempaa ja kertoi, ”Ei soita”. ”(”G”) Normatiivisuus rakentuu muistelukerronnassa niiden ulkopuolelta painostuksena toimia ja olla olemassa yhteiskunnallisten normien vaatimalla tavalla tuottaen kokemuksia ulkopuolisuudesta, itsen tukahduttamisesta ja ristiriitaisuudesta.

2.2 Elämäkerronnallinen itsen konstruktio

Muistelukerrontaa luonnehtii refleksiivisyys, jonka kautta menneisyyttä ja menneen itsen kokemuksia tulkitaan nykyisyydessä. Kerronnalla menneistä kokemuksista konstruoidaan itseä. (Koskinen-Koivisto 2017, 26.) Olennaisesti muistelukerrontaan liittyy myös retrospektiivisyys eli menneeseen suuntaava katse, josta nykyisyydessä tuotetaan merkityksiä muistamisen sekä kerronnan prosesseissa (Savolainen 2015). Lähempään tarkasteluun olen valinnut kerronnan hetkessä itsen tuottamat tulkinnat sekä menneisyyden itsen kokemukset, joiden kautta kerrontaa itsestä konstruoidaan (Koskinen-Koivisto 2017, 26).

2.2.1 Mennyt itse

Mennyt itse tuottaa muistelukerronnassa merkityksiä menneisyyden kokemuksille ja rakentuu oivalluksia tekevänä sekä toisaalta normien vaikutuksesta itseään ymmärtämättömänä. Merkityksellisinä kuvautuvat ajanjaksot ja tapahtumat liittyvät aineistossa erityisesti itsensä ymmärtämiseen. Merkittävänä kuvautuvat myös hyväksytyksi tulemisen kokemukset, queeriytensä myöntäminen niin itselle kuin muille sekä toisaalta kokemukset ulkopuolisuudesta ja itsensä piilottamisesta. Käänteentekevänä kuvautuvat myös selityksen löytäminen omille kokemuksille ja tunteille.

Aineistossa muistelukerronta jäsentyy suhteessa erityisesti merkittäviin hetkiin elämässä, joka seuraavassa lainauksessa muodostuu itseä kuvaavan termin kautta. ”Vasta teini-ikäisenä kuulin transihmisistä ja aloin yhdistää termin myös itseeni.” (”B”) Termien löytymisen kertoja muodostaa merkittävänä. Seuraavassa katkelmassa kertoja rakentaa itseä kuvaavan termin löytymisen merkittävänä sen antaessa selityksen itsen kokemuksille; ”13-vuotiaana kuulin ensimmäistä kertaa transsukupuolisuudesta ja tunnistin itsessäni samaistuttavia kokemuksia, aloin testailemaan pukeutumalla ja leikkaamalla hiukset. Minä myös otin

käyttöön neutraalimman lempinimen.” (”C”) Itseä kuvaavan termin löytyminen muodostaa kerronnalle raamit, joiden kautta sitä seuraavaa kerrontaa tuotetaan ja kuvautuu siten käänteentekeväenä.

Myös seuraavassa lainauksessa kertoja tuottaa itseä kuvaavan termin löytymisen merkittävänä; ”En tajunnut olevani queer kuin vasta joskus yläasteella kun kuulin asexuaalisuudesta ensimmäisen kerran.” (”D”) Myös seuraavassa aineistokatkelmassa vastaaja kuvaa asexuaalisuuden käsitteen löytymisen merkittävänä ja käänteentekeväenä.

En muista tarkalleen, milloin minulle selvisi asexuaalisuuden käsitys. Voisin kuvailla, ettei se avannut minulle uutta ovea vieraaseen huoneeseen, vaan aukaisi luukun ullakolle. Se oli jotain, minkä löysin, vaikken osannut etsiä. Sieltä löytyi selitys kokemuksilleni, ja sille, miksen yksinkertaisesti kaivannut tai tuntenut romanttisia/seksuaalisia viehätyksiä juuri keneenkään. Tämä oli sellainen merkittävä ”self discovery”.

(”M”)

Dikotomisten normatiivisuuksien määrittämässä yhteiskunnassa heteronormatiivisuuteen suhteessa homonormatiivisuus tuottaa toiseutta myös tämän kaksinapaisuuden ulkopuolelle. Seuraavassa katkelmassa kertoja rakentaa käsitystä itsestään tämän dikotomian ulkopuolella ja oikean termin löytymisen sitä vastoin merkittävänä. ”Tiesin, että homoja ja lesboja on olemassa, mutta opin biseksuaalisuudesta vasta teininä.” (”E”) Myös seuraavassa lainauksessa kertoja muodostaa itseään normatiivisuuksien ulkopuolelta; ”Ihan aluksi ajattelin olevani demiseksuaali koska kuka nyt päättää pahkaa kiinnostuu tuntemattomista muutenkaan?? Noh, ilmeisesti suurin osa maailman kaikista ihmisistä. Vaihdoin siitä aika pian asexuaaliin.” (”D”) Selityksen löytyminen itsen sopimattomuudelle normeihin muodostaa merkittävyyttä myös kerronnan nykyisyydessä, jossa kertoja asemoi itseään suhteessa muihin.

Merkittävänä kuvautuvat myös sellaiset hetket, jolloin on ymmärtänyt kokemuksensa todellisuuden myös muutoin kuin itseään kuvaavien termien kautta. Muusta kerronnassa merkittävänä hetkenä jäsentyy erään kertojan kohdalla tapahtuma, jossa hän kertoo muistostaan, jossa käsitys sukupuolesta valkeni. ”Kiinnitin huulikorun, sulloin hiukset pipon sisään niin, että vain otsatukka jäi näkyville ja kiedoin kaulaan Palestiina-huivin. Jokin vain naksatti päässä, että tämä oli hyvä. Tämä oli siisti juttu ja tämä oli jotakin mitä tavoitella.” (”G”) Tilanteen kuvailu muuttuu sisäisen maailman kuvailuun ja muodostaa kerronnassa merkittävän kohdan. Kokemusten ja itsen ymmärtämisen muodostumisen kehyksestä muistelukerronnassa rakentuu kerronnassa käänteentekevä kohta itsen konstruktiolle.

Merkittävänä kuvautuvat osaltaan myös sellaiset kokemukset, joille on löytänyt merkityksen vasta myöhemmin. Tällaisia tapahtumia tulkitaan normatiivisten ihanteiden ulkopuolelta ja kokemuksia värittääkin useassa kertomuksessa ahtaat kulttuuriset ihanteet, joiden vaikutuksesta itsensä salaaminen on tapahtunut. ”10-veenä ihastuminen kolme vuotta vanhempaan tyttöön, taas nää seksuaaliset unet! (Luulin, että oon vaan kiintynyt kaverina mutta tajusin myöhemmin vasta et se olikin ihastusta).” (”K”) Sulkeisiin asetetulla myöhemmällä oivalluksellaan kertoja antaa kehukset, joiden läpi aiempaa kokemusta tulkitaan. Kertoja muodostaa menneisyyden tapahtuman merkittävänä, jota määrittävät ahtaat seksuaalisuutta määrittävät ihanteet, mikä osaltaan on vaikuttanut sen ymmärtämättä jäämiseen aiemmin.

Yhtenä aikaa jäsentävänä ja käännteentekevänä nykyisyyden kannalta merkityksellisenä muistelukerronnassa nousee itsensä löytäminen, joka rakentuu suhteessa sukupuolta ja seksuaalisuutta määrittäviin normatiivisuuksiin. Yhtenä merkittävänä käännteentekevänä kohtana kerronnassa kuvautuu omaa identiteettiä kuvaavan käsitteistön löytäminen sekä tajuaminen ensimmäistä kertaa normien ulkopuolella elämisen olevan mahdollista ja sen kautta oman kokemuksen ymmärtäminen.

2.2.2 Kertova itse

Kerronta hahmottuu ajallisesti nykyisyydestä, jossa kertoja tuottaa tulkintoja, arvioi muistojaan ja hahmottaa menneiden tapahtumien ja kokemusten merkittävyyttä. Nykyisyydessä kertoja tuottaa tarjoamillaan tulkintoilla kehyksiä, joiden kautta kerronta rakentuu. Nykyisyyden kertova itse tuottaa muistelukerronnassa tulkintoja menneisyyden kokemuksille sekä arvioi niiden merkittävyyttä itsen kannalta.

Tulkintaa menneisyyden kokemusten merkittävyydestä muodostetaan muistelukerronnan prosesseissa nykyisyydessä. Esimerkiksi seuraavassa lainauksessa kertoja pohtii kokemusta saman sukupuolisen kaverin kanssa pussailusta sekä tapahtuman salaamista yhteisestä sopimuksesta merkittävyyden muodostumista vasta myöhemmin elämässä; ”Aikanaan tämä ei vaikuttanut käsitykseen omasta identiteetistäni, mutta myöhemmin olen tajunnut tapahtuman merkityksellisyyden kokemukseeni omasta seksuaalisuudestani.” (”L”) Katkelmassa kertoja arvioi tapahtuman merkittävyyden muodostuneen vasta myöhemmin elämässään.

Seuraavassa aineistokatkelmassa vastaaja taas asettaa muistelukertomuksen nykyisyyden kehykseen selventämällä nykyisyyden itseään lukijalle. ”Päiväkodin pihalla pussailin samaa sukupuolta olevan kaverin kanssa. Leikimme olevamme mies ja nainen, jotka menivät naimisiin. Ostos-tv:n rintaliivimainos herätti varhaislapsuudessa kutkuttavia tuntemuksia (olen queer-nainen).” (”P”) Sulkeisiin asetettu itsensä kuvailu preesensissä muodostaa muistelukertomukselle tulkintakehyksen nykyhetkessä. Seuraavassa katkelmassa kertoja kommentoi kirjoitushetkellä menneisyyden kokemuksiaan; ”Lähinnä antro-eläinhahmoja, tai puhuvia, mutta ei-eläviä asioita (Hyvä esimerkki salama maqueen ja dreamworksin mehiläisen elokuvasta Barry Benson.) Olisipa toi edes vitsi, mutta noihin olin MUUN MUASSA aivan lääpäälläni XDD.” (”M”)

Seuraavassa lainauksessa kertoja tuottaa tulkintoja menneisyyden itsensä kokemuksille itsensä etsimisestä; ”Kasvuni aikana testailin paljon erinlaisia tyylejä, hiuksia ja vaatteita niin maskuliinisista feminiinisiin. Koitin etsiä ns sitä ”omaa tyyliä” ja uskon tämän osittain kumpuaneen halusta olla mukavissani omissa nahoissani jonka löysin henkilökohtaisesti vasta sukupuolen korjaus hoitoni jälkeen.” (”C”) Selityksen löytymisen myöhemmin muodostaa kerronnalle tulkintakehyksen, josta menneisyyttä katsotaan myös seuraavan kertojan kohdalla;

Myöhemmällä iällä hahmoihin ihastuminen on muuttunut enemmän kiintymiseksi, enkä ole pitkään voinut väittää olevani ihastunut keneenkään. Yläkoulussa aloin kokemaan rehellisesti jopa inhoa romantiikkaa/seksiin liittyviä asioita kohtaan. Se oli minulle vastenmielistä ja ärsyttävää, ja epäilin sen pitkään johtuvan itsetunto-ongelmista, mitä se takuulla jossain määrin olikin

(”M”)

Kertoja arvioi nykyhetkessä syytä menneisyyden itsenä kokemuksille ja tunteille. Seuraavassa lainauksessa muistelu lähtee liikkeelle lapsuuden ulkopuolisuuden kokemuksesta, josta käsin rakennetaan käsitystä itsestä myös nykyisyydessä. ”Tiesin jo ihan pienenä, et jollain tavalla en kuulu joukkoon, mut myönsin itelleni olevani lesbo vasta parikymppisenä” (”J”) Kertoja arvioi seksuaalisuutta määrittäneiden normatiivisuuksien kautta myös itseltään tukahdutettua seksuaalisuuttaan, minkä kautta kerronta itsestä menneisyydessä rakentuu.

Myös seuraavassa katkelmassa kertoja arvioi myöhemmin rakentuneen itsensä ymmärryksen kautta menneisyyden itsensä kokemuksia; ”Luulin ihastuvani myös poikiin, joskin vanhempana olen todennut valtaosan poikaihastuksistani olleen todellisuudessa sukupuolikateutta (gender envy).” (”B”) Myös seuraavassa katkelmassa kertoja tuottaa menneisyyttään nykyisen itsensä ymmärryksen kehyksestä; ”Aromanttisuuteni olen tajunnut

vasta aikuisiällä, mutta siitä on ollut merkkejä jo lapsena.” (”E”) Normien vaikutusta menneisyydessä arvioidaan nykyisyyden kehyksestä; ”Joskus kolmannella luokalla ajattelin ihastuneeni yhteen luokkalaiseen sillä idealla, että hän oli poika ja totta kai tytöt ja pojat ihastuvat toisiinsa, mutta takaisinpäin muistellessa olisin kyllä halunnut olla ihan normaaleja kavereita hänen kanssaan.” (”D”) Nykyisyydessä tapahtuvalla kerronnalla tuotetaan menneisyyden kokemukselle tulkintaa myös seuraavan kertojan kohdalla;

Huomasin koulun aloittaessa, että tyttöjen seurassa oli jotenkin hassu, hermostunut olo: sellainen kuin poikien seurassakin välillä oli. Ajattelin, että se liittyy vaan sosiaaliseen ujouteen ja yleiseen jännittämiseen ja esim. haluan olla kuten he (vaikkapa yhtä kaunis tai suosittu), mutta olen jälkikäteen tajunnut, että olen ollut viehätynyt muista tytöistä jo silloin. Fanitin naisjulkkiksia, mutten ymmärtänyt, että niihin fanitustunteisiin liittyi myös ihastumisen tunteita.

(”E”)

Kertoja kuvaa menneisyyden kokemuksiaan ja tuottaa niille tulkintoja nykyisyydessä. Toisaalta nykyisyyden kehyksessä myös tulkitaan lapsuudessa koettuja tunteita sekä arvioidaan yhteiskunnallisten normien vaikutusta kokemusten ymmärtämättä jäämiseen menneisyydessä. Seuraavassa lainauksessa kertoja kuvaa menneisyyden tapahtumaa ja arvioi hetken merkittävyyttä hyväksytyksi tulemisen kokemuksena.

Kerran vierailin silloisen kaverini kanssa hänen sijaisperheessään ja päätettiin ns. pukea minut pojaksi ja kertoa lopuksi kaiken olleenkin vain esitystä. Hiukset oli taas sullottu pipoon sisälle ja loppupaljastus ei sijaisvanhempia ollenkaan hätkähdyttänyt. He olivat kuulemma osanneet arvata, mutta heidän reaktionsa oli täysin neutraali, eikä asiasta puhuttu sen enempää. Taisin siinä yhteydessä ymmärtää, että tällainenkin on joillekin arkipäivää ja etteivät kaikki ole sitä vastaan, joillekkin se on ihan ok – tai ei edes sitäkään. Yhdentekevää, niin kuin pitäisikin.

(”G”)

Menneen tapahtuman kuvailun kautta kertoja tuo loppurepliikin kautta näkemyksensä, jota vahvistaa henkilökohtainen kerronta sen edellä.

3 Yhteenveto

Muistelukerronnassa rakentuva queer-lapsuus toimii menneisyyden neuvottelun paikkana. Tulkinta menneisyyden kokemuksista rakentuu retrospektiivisesti nykyisyyden kehyksestä. Muistelukerronta-aineistossa korostuu tulkinnan rakentuminen ajallisesti itsensä ymmärtämisen tai toisaalta myös hyväksymisen kautta. Refleksiivinen kerronta itsensä tukahduttamisesta peilautuu suhteessa sukupuolen, romanttisuuden sekä seksuaalisuuden normatiivisiin ihanteisiin, joiden ulkopuolelle jäävää kokemusta tuotetaan muistamisen ja kerronnan prosesseissa merkittävien kokemusten kautta.

Muistoja queer-kokemuksista lapsuudessa rakennetaan suhteessa käsitykseen itsestä nykyisyydessä sekä ajallisesti rakentuneena ja toisaalta myös suhteessa kulttuurisiin ihanteisiin, jotka ilmenevät kerronnassa erityisesti suhteessa menneisyyden ihmisiin ja ulkopuolisuuteen. Muistelukerronnassa asemoidutaan oppositiossa yhteiskunnallisiin normeihin, jotka tuottavat ihmisten ohella toiseuttamisen kokemuksia ja ristiriitaa itsen sopimattomuudesta ahtaisiin malleihin. Yhteenkuuluvuutta taas tuotetaan erityisesti suhteessa queer-ihmisiin sekä hyväksytyksi ja ymmärretyksi tulemisen kokemuksiin.

Itseä konstruoidaan queer-muistelukerronnassa menneisyyden itsen tekeminä oivalluksina ja merkittävänä kokemuksina sekä kertovan itsen tarjoamina tulkintoina. Merkittävänä kuvautuu selityksen löytäminen kokemukselle ulkopuolisuudesta sekä normeihin sopimattomuudesta esimerkiksi itseä kuvaavien termien kautta. Nykyisyydessä taas arvioidaan muistelukerronnassa erityisesti sellaisia kokemuksia, joita ei ole aikanaan ymmärtänyt, ja joille ei ole ollut tarjolla sanoja tai hyväksyntää. Toisaalta nykyisyyden kehyksessä myös tulkitaan lapsuudessa koettuja tunteita sekä arvioidaan yhteiskunnallisten normien vaikutusta kokemusten ymmärtämättä jäämiseen menneisyydessä. Kerronnan nykyhetkestä käsin myös selvennetään lukijalle tapahtumia sekä tulkitaan menneisyyden kokemuksia itsen rakentumisen kautta.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Vastaus A, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus B, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus C, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus D, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus E, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus F, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus G, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus H, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus I, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus J, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus K, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus L, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus M, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus N, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus O, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus P, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus Q, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.
 Vastaus R, Kirjoituskeruuaineisto tutkijan hallussa. Tuhotaan 31.12.2026 mennessä.

Tutkimuskirjallisuus

Abrams, Lynn (2016). *Oral History Theory*. (uud. p.). London & New York: Routledge.
 Alasuutari, Pertti (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0* (uud. p.). Vastapaino: Tampere
 Butler, Judith (2006). *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (10. painos).
 New York: Routledge.
 Doan, Laura (2013). *Disturbing Practices: History, Sexuality, and Women's Experience of
 Modern War*. Chicago: University of Chicago Press.
 Hynninen, Anna (2017). *Minä, lotta, vaimo, äiti: Kerronnan variaatio ja toimijuus
 aktiivikertojan muistelukerronnassa*. Turku: Turun yliopisto.

- Hägg, Samuli, Markku Lehtimäki & Liisa Steinby (toim.) 2009: *Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Juvonen, Tuula 2015 (2002). *Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia*. (uud. p.). Tampere: Vastapaino.
- Juvonen, Tuula (2020). Nimeämisen mahti: Sukupuolta ja seksuaalisuutta määrittävien termien suhteisuudesta. SQS—Suomen Queer-Tutkimuksen Seuran Lehti, 13(1–2), 1–21.
- Katz, Jonathan Ned (1998). *The Invention of Heterosexuality*. Teoksessa: Paula S. Rothenberg (toim.) *Race, Class and Gender in the United States: An Integrated Study*. (5. p.) New York: Worth Publishers. 67–79.
- Koskinen-Koivisto, Eerika (2017). Her own worth: negotiations of subjectivity in the life narrative of a female labourer. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. 31–52.
- Korkiakangas, Pirjo, Pia Olsson, Helena Ruotsala & Anna-Maria Åström (toim.) (2016). *Kirjoittamalla kerrotut: Kansatieteelliset kyselyt tiedon lähteinä*. Helsinki: Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry.
- Löfsröm, Jan (1999). *Sukupuoliero agraarikulttuurissa: 'se nyt vaan on semmonen'*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- McCann, Hannah & Whitney Monaghan (2020). *Queer Theory Now: From Foundations to Futures*. London: Red Globe Press.
- Ochs, Elinor & Lisa Capps (2001). *Living Narrative: Creating Lives in Everyday Storytelling*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Pöysä, Jyrki (2015). *Lähiluvun tieto: Näkökulmia kirjoitetun muistelukerronnan tutkimukseen*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.
- Rich, Adrienne (1980). Compulsory Heterosexuality and Lesbian Existence. *Signs*, 5(4), 631–660. Saatavissa: <http://www.jstor.org/stable/3173834>
- Rossi, Leena-Maija & Tiia Sudenkaarne (2021). 'Queer' kotiutui: mitä tapahtui 'pervolle'?. SQS—Suomen Queer-Tutkimuksen Seuran Lehti, 15(1–2). 66–69 Saatavissa: <https://journal.fi/sqs/article/view/112517>
- Saloheimo, Anukatariina (2026). Kuka olet? Sukupuolen inklusiivinen tiedustelu kyselytutkimuksissa. SQS—Suomen Queer-Tutkimuksen Seuran Lehti, 19(3), 94–104. Saatavissa: <https://doi.org/10.23980/sqs.178772>
- Savolainen, Ulla (2015). *Muisteltu ja kirjoitettu evakkomatka: Tutkimus evakkolapsuuden muistelukerronnan poetiikasta*. Joensuu: Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.

SKS:n arkisto, perinteen ja nykykulttuurin kokoelma (SKS KRA). Uusi hääperinne - kilpakeruu 2002.

Seta: *Sateenkaarisanasto*. Saatavissa: <https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/>

Viitattu: 12.02.2026

Taavetti, Riikka (2015). ”*Olis siistiä, jos ei tarttis määritellä...*”: *Kuriton ja tavallinen sateenkaarinuoruus*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Saatavilla:

<https://doi.org/10.57049/nts.385>

Taavetti, Riikka (2018). *Queer Politics of Memory: Undisciplined Sexualities as Glimpses and Fragments in Finnish and Estonian Pasts*. Helsinki: University of Helsinki

Taavetti, Riikka & Savolainen, Ulla (toim.) (2022). *Muistitietotutkimuksen paikka: Teoriat, käytännöt ja muutos*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Tieteen Termipankki. n.d. Filosofia: *Normatiivisuus*. Viitattu: 17.05.2026. Saatavissa:

<https://tieteentermipankki.fi/wiki/Filosofia:normatiivisuus>

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (tenk.fi) (2026). Hyvä tieteellinen käytäntö (HTK).

Saatavissa: <https://tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanto-htk> Viitattu: 28.03.2026

Ukkonen, Taina (2000). *Menneisyyden tulkinta kertomalla: Muistelupuhe oman historian ja kokemuskertomusten tuottamisprosessina*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Liitteet

Liite 1. Kirjoituskeruupyynnö

Muistitietokeruu queerlapsuudesta

Teen Turun yliopistossa folkloristiikan oppiaineessa kandidaatintutkielmaa lapsuuden queermuistoista. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää lapsuuden queermuisteluun liittyviä merkityksiä sekä queer-ihmisten kokemuksia queeriyden ilmenemisestä lapsuudessa.

Huomioithan, että vastaajilta odotetaan täysi-ikäisyyttä.

Kirjoituskeruu toteutetaan täysin anonymisti tällä kyselylomakkeella. Vastaaminen kestää noin kymmenen minuuttia riippuen vastauksen pituudesta.

Queeriä käytetään tässä itseidentifikaation välineenä sekä kattoterminä seksuaalisen ja romanttisen suuntautumisen sekä sukupuolen ja suhdemuotojen moninaisuutta kuvaavana terminä osin synonyymisena sateenkaarevalle sekä LGBTQIA+ -ihmiselle. Huomaa, että vastaamalla tähän kirjoituspyyntöön määrittelet itsesi siis termillä queer.

Osallistuminen kirjoituskeruuseen on täysin vapaaehtoista ja vastaamisen voit keskeyttää tai peruuttaa missä vaiheessa tahansa, eikä siitä koidu sinulle mitään seurauksia. Vastauksia käsitellään luottamuksellisesti ja niitä käytetään vain tätä kandidaatintutkielmaa varten. Tutkielman valmistuttua aineisto tullaan tuhoamaan tietoturvallisesti, kuitenkin viimeistään vuoden 2026 loppuun mennessä.

Lisätietoja henkilötietojen käytöstä löydät; [tietosuojailmoituksesta](#)

Mahdollisista kysymyksistä tutkielmaan liittyen voit ottaa yhteyttä minuun alla olevalla sähköpostilla.

Kiitos vastauksista suuresti jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin;

Hemppa Pilvipuro

hemppa.a.pilvipuro@utu.fi

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä.*

1. Syntymävuotesi *
2. Onko jotain tarkempaa tai kuvaavampaa sanaa tai sanoja, kuin queer, joiden tai jonka kautta mieluummin määrittelet itsesi? Jos niin mikä tai mitkä? Halutessasi voit kertoa tähän.
3. Kerro omin sanoin ensimmäisiä muistojasi tai kokemuksiasi aiheesta queerlapsuus. Kokemus voi liittyä esimerkiksi ensimmäiseen tai johonkin muuhun varhaiseen muistoon lapsuudessasi, joka liittyy jollain tavalla siihen, että olet queer. Voit kertoa halutessasi myös useammasta tapahtumasta tai tilanteesta. Muistojen ei kuitenkaan tarvitse liittyä mihinkään yksittäisiin tapahtumiin. *
4. Paikkakunta tai paikkakunnat, joita vastaus koskee.
5. Suostun siihen, että kirjoitustani käytetään tämän tutkielman toteuttamiseen. *